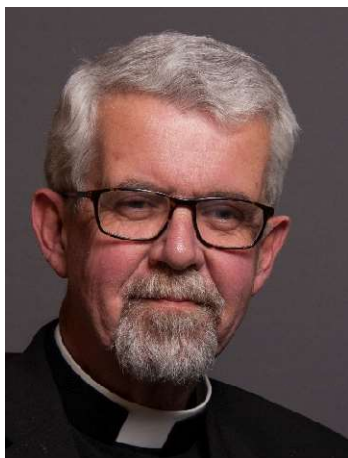

BIBELSTUDIUM inför 2024 mars 24

Domkyrkopastoratet (publiceras på nätet)

Förberedelse tiden inför Påsken bildar ett mönster av texter, böner och liturgi. Och söndagarna kanaliserar själva frälsningshistoriens centrum i gudstjänstens handlingar och Ordets förkunnelse. Och i Eukaristin bekänner vi Herrens död och seger intill dess Han återkommer.

Läs mer om mässfirande och kyrkoårets gudstjänstschema på respektive hemsida – eller tala med församlings-herden.

Dessa bibelstudier, samt en del andra texter om gudstjänstliv och kyrkopraxis, kommer att finnas tillgängliga över Domkyrkopastoratets hemsida och min Facebook-sida; sök på "Aktiv Liturgi".

/ BJÖRN BÄCKERSTEN

PALMSÖNDAGEN

Liturgiskt

Palmsöndagens namn anknyter direkt till huvudtemat. Jesus rider in i Jerusalem under jubelrop och utströdda palmkvistar blir till hans "röda matta". Och nu gör vi ett liturgiskt intåg "tillsammans med" Jesus: "Ordna er till procession, med kvistar i händerna ända till altarets horn...", Psalt 118:27.

De palmkvistar (av olika typer och träd) som vi välsignar i mässans inledning kan man gärna ta med hem. Man kan placera dem som påskdekoration vid ikoner och andra heliga bilder. Inför nästa fastetid bränns de kvistar som sparats i kyrkorummet till aska, att användas i askonsdagsmässan.

Söndagen inleder Stilla veckan (eller Stora veckan som den ofta kallas i andra delar av världen).

Kännetecken för passionstiden, som inleddes föregående helg, är bl a:¹ alla (eventuella) altarskåp är stängda, ikoner och andra heliga bilder är täckta med fastedukar i violett tyg eller oblekt linne.

Passionstiden "stegrar" fastans karaktär av alvar: först musiken där lovsången och Halleluja-ropen tystnar redan vid fastans början. Nu, i passionstiden, "tystnar" även bilderna.

¹ I Romersk-katolsk tradition firas numera *Palmsöndagen* som Passionssöndagen, en ändring från kalenderreformen under Andra Vatikankonciliet 1962-1965.

I liturgin: UTGÅR alla "Halleluja" och *Gloria* (697) i mässan fram till påsknatten.

Texter: Detta kyrkoår läser vi Matteusseriens texter i gudstjänsterna hela stilla veckan och de heliga tre påskdagarna.²

Liturgisk färg: Violet; gärna röd-violett om flera fasteskrudar finns.³

Vardagarna har samma liturgiska färg (alternativt kan grå mässhake användas).

Första läsningen ur Jesaja 56:6-8

En i hög grad inbjudande och välkomnande text. Alla som söker sig till Herren och vill följa hans ord är välkomna till "berget" (Sion-berget i Jerusalem), till Herrens tempel ("bön-huset", v 7) och att räkna det som *sitt* hem; Guds boning, som således inte *bara* är till för människor från det utkorade folket, som annars så ofta starkt betonats.

Ja, än mer: Gud lovar att ta emot (dvs räkna med) även *deras offer* (v 7b) till försoning för synden och till tacksägelse för Guds godhet.

En profetisk text om det som genom Jesus skulle förverkligas i det nya Gudsfolket, Kyrkan.

Och att "...mitt hus skall kallas ett bönehus" får Jesus anledning att citera direkt efter intåget i staden, Matt 21:12-13, då han visar Guds heliga vrede och rensar templet.

Psaltarpsalmen 118:19-29

Denna psaltarpsalm avslutar den grupp av psalmer som kalla *Hallel*, Psalt 113-118, (det hebreiska ordet betyder *Prisa [Herren...]*, Psalt 113:1), och som sjungs i den judiska liturgin vid alla stora högtider, inte minst vid påsken.

Det vore inte underligt om delar av dessa psalmer sjöngs vid Jesu intåg i Jerusalem även om det inte uttryckligen nämns. Citaten som återges verkar dock komma just från Psalt 118.

För oss, som firar Palmsöndag, anspelar den dock direkt på det vi läser om, och det vi gör vid palmvällsignelse och procession med kvistar i händerna" (v 27).

Anmärkingar till Psaltartexten:

- v 19-20, jfr berättelsen om intåget i dagens evangelium,

² För den som på gammalt vis vill följa passionsläsningarna som brukade förekomma vid faste- och passionsandakter under veckan följer vi i år serien från S:t Matteus.

³ I samtida Romersk-katolsk tradition används RÖD färg för att betona Jesu lidande och blods-offer.

- v 22, jfr Jesu ord i Matt 21:42,
- v 24, föregriper profetiskt den dag då Herren griper in: offret på Golgata och segern över döden: Påskdagen,
- v 26, jfr *Sanctus* i mässan⁴ och det som sjungs på Jerusalems gator denna dag,
- v 27 är en direkt förebild för det som sker vid Jesu intåg och vårt Palmsöndagsfirande (ja, varje gång vi går i procession),
- "Altarets horn" syftar på de "horn" som prydde templets altare.

Bilden är en rekonstruktion av ett sådant altare.

Här kunde brottslingen söka skydd genom att gripa om hornen och förföljarna fick då inte gripa personen t ex vid blodshämnd, se 1 Kon 1:50 ff. Begreppet överförs på Jesu person som blir det "frälsningens horn" som räddar den som flyr till honom (Luk 1:69).

Episteltext från Efesiebrevet 2:12-16

Åter en text om att skiljemuren mellan Guds-folket och alla andra folk (mellan Israels folk och hedningarna, jfr Jesaja-texten ovan) rivits ned genom Jesus Kristus. I sin egen kropp förenar Jesus hela mänskligheten och bär fram den som ett försoningsoffer på korsets altare.

OBS den mosaiska lagen gäller inte för det nya folket (Kyrkan); "...han har upphävt lagen...". Men det gör oss inte laglösa. "Lagen" i Moseböckerna är *inte* vår väg till frälsning. Där har Kristus redan uppfyllt och fullbordat allt. *Han* är vår frälsningsväg. Jesus ger "den nya lagen" där han i sin undervisning betonar kärleksbudet: älska Gud och medmänniskan, och de konkreta konsekvenser detta medför. Vissa etiska, moraliska och praktiska "lagbud" håller han, och Kyrkan, fast vid; bäst sammanfattat i "De tio orden" (i ursprungsframställning 2 Mos 20:3-17; men av Kyrkan bearbetade och anpassade i överensstämmelse med Jesu liv och undervisning - se t ex Lilla Katekesen). Dessa är inte det samma som Den mosaiska lagen, utan en sammanfattning av den naturliga lag som ligger i varje människohjärta (Rom 2:14-15). Observera alltså att stora stycken av lagen bekräftas av Jesus (t o m skärps, jfr Matt 5:17-19), och är till vägledning och rättesnöre för oss. Allt som inte upphävs av Jesus är Guds bestående ord också till den värld som lever under det nya förbundet.

⁴ "Helig, helig, helig ... välsignad är han som kommer i Herrens namn. Hosianna i höjden."

Evangelium enligt S:t Matteus 21:1-11

Huvudtexten för alla fyra läsnings-serierna på Palmsöndagen:

Man kommer upp mot Jerusalem via Betfage (betyder ungefär *fikon-kart-huset*; kanske var det här berättelsen om Jesus och fikonträdet utspelade sig på måndagen, se Matt:21:18-20). Byn ligger på Olivbergets sluttning, öster om Jerusalem helt nära Betania där Jesu vänner bodde.

Detta är veckans första arbetsdag. Sabbatens vilodag avslutade veckan – nu börjar en ny arbetsvecka. Men denna vecka är Påskveckan i Jerusalem. Mycket folk har samlats från olika delar av landet. Man beräknar att det fanns mellan 3-4 millioner invånare i det bibliska Israel (låter mycket, tycker jag som inte är forskare...), och att bortåt 600.000 antogs bo i Jerusalemområdet (enligt Tacitus⁵ - jämför med dagens invånarantal på ca 800.000; *hum...*) varav 120.000 innanför murarna. Beräkningar påstår att upp emot 3 millioner besökte Jerusalem denna bibliska påsk. Inte bara judar inom landet utan även i "förskingringen" (åtminstone näraliggande områden i det Romerska imperiet) sökte sig dit.⁶

Det var i vart fall mycket gott om folk i staden; och man hade stora förväntningar inför varje påsk: att återigen få fira befrielsen ur Egypten och äta förbundsmåltiden tillsammans. Och Messiasförväntningarna var (även) vid denna tid höga.

I enlighet med profetians ord (Sakarja 9:9) om åsnan som ett riddjur för den nye Messias-konungen gör Jesus sitt intåg i staden; ett arbetsdjur, en fridssymbol - ingen krigarhäst eller maktdemonstration.

"Herren behöver dem..."; orden till ägaren, som lärjungarna skulle hälsa när man hämtade riddjuret, antyder att Jesus på något sätt var känd. Kanske just genom sina vänner i trakten.

Så gör man en väg beströdd av tyg och palmblad - en hyllningsväg för Messias-konungen. För den hyllningssång man sjunger, "Hosianna, Davids son", gör helt klart att man såg detta intåg som en Messiasankomst. Jesus är Davids son (vilket han ju också är, på släktlinjen) och till honom sjunger man nu sitt Hosianna = "rädda oss, kom med din hjälp!" (jfr dagens psaltarpsalm 118:25). Detta är till stor förtret för Jesu motståndare. Här späs säkert på: viljan att gå till handling - att snabbt röja Jesus ur vägen.

När vi firar mässa sjunger vi som folket då (och kanske vi också retar onskans makter [!]): "...Välsignad är han som kommer i Herrens namn. Hosianna i höjden".

⁵ Romersk statsman och historieskrivare, levde år 55-112.

⁶ Tycker detta låter väldigt många...

Helig-sången ljuder i varje mässa - inte bara som festlig hymn på 1:a söndagen i Advent eller på Palmsönadgen, utan jämt!

Ty vi bekänner att Kristus som kommer i måltidens bröd och vin är Messias, Herren, som kan frälsa och hjälpa oss.

Och hur mycket mer påtaglig blir inte den bönen i dessa dagar, när vi ber för alla krigsdrabbade, flyende, frihetslängtande människor runt om i världen.

Låt oss själva vara ett "hosianna" för dem som behöver förbön, hjälp, uppmuntran och kontakt!

Under den kommande veckan:

Man kan notera följande minnesdagar under den vecka som inleds med söndagen:

Dymmelsonsdag markeras med att kyrkans kläpp dymlas (tystas) för att så öka stillheten denna vecka (återställs till påsknattens firande)

Skärtorsdagens morgon/förmiddag firas med oljeinvigningens mässa då olja bl a för sjukas smörjelse välsignas. Detta kan även göras vid någon annan vardagsmässa under måndagen- onsdag. Violet/ grå liturgisk färg denna mässa.

Skärtorsdagens kväll firas den stora mässan för att celebrera instiftandet av den heliga måltidens sakrament, Eukaristin. Vit liturgisk färg. Festligt firad; avslutas med att altaret dukas av och kyrkorummet avkläds sin utsmyckning.

Långfredagen firas med särskild liturgi där Eukaristin, Mässan INTE firas, men Korset hyllas på särskilt sätt [i vissa samfund delas dock kommunionen ut]..

Påskafton har inga särskilda gudstjänster (före Påsknattsvakan), utan är en vilans dag (Jesus vilade i graven).

För övrigt under stilla veckan (liksom veckan efter påsk): alla extra firingsdagar står tillbaks för det stora: Jesus lidandesveckan respektive firandet av Jesu uppståndelse.